

Kohti yhteistä eurooppalaista ruokajärjestelmien seurantajärjestelmää

19.11.2025

Euroopan unionissa on käynnissä mittava työ ruokajärjestelmien kestävyyden parantamiseksi. Tavoitteena on varmistaa, että ruoantuotanto, jakelu ja kulutus tukevat sekä ympäristön hyvinvointia että kansanterveyttä. FOODPathS-hankkeen raportti Functioning Food System Approaches & Observatory (Halberg ym., 2025) esittelee konkreettisen ehdotuksen siitä, miten Eurooppaan voitaisiin rakentaa pysyvä, avoin ja tietoperusteinen seurantajärjestelmä – Food Systems Observatory – tukemaan tätä työtä.

Tietopohjaisen ruokapolitiikan haasteet

Raportin taustalla on EU:n Farm to Fork -strategia (European Commission, 2020) ja siihen liittyvä valmistelussa oleva Sustainable Food Systems Framework Law (Baldock & Hart, 2021), jonka on määrä muodostaa kattava lainsäädännöllinen kehys kestävän ruokapolitiikan toimeenpanolle koko unionissa. Molemmat julkaisut painottavat tiedolla johtamista, sillä ruokajärjestelmien kestävyyden edistäminen edellyttää luotettavaa, vertailukelpoista ja ajantasaista tietoa, joka kattaa ruokaketjun kaikki vaiheet pellolta pöytään. FOODPathS-hankkeen havaintojen mukaan nykyinen seuranta on kuitenkin pirstaleista. Tietokannat keskittyvät usein yksittäisiin teemoihin, kuten maataloustuotantoon tai kulutustottumuksiin. Lisäksi etenkin jalostuksen, jakelun ja ravintolasektorin toimijoista on niukasti dataa. Myös mittausmenetelmät vaihtelevat jäsenmaiden välillä, mikä vaikeuttaa yhteisen tilannekuvan muodostamista.

Tuleva Food Systems Observatory vastaisi tähän tarpeeseen yhdistämällä eri lähteistä kerättyä tietoa ja

kehittämällä yhteisiä mittareita, joiden avulla voitaisiin seurata ruokajärjestelmien muutosta sekä ympäristön, talouden että sosiaalisen kestävyyden näkökulmista. Observatorio olisi tiedon varastoinnin lisäksi myös käytännön työkalu politiikan, tutkimuksen ja sidosryhmien vuoropuhelulle. Se tarjoaisi mahdollisuuden tunnistaa ruokajärjestelmän sisäisiä yhteyksiä ja vuorovaikutuksia, kuten esimerkiksi sen, miten ruokavalioiden muutokset vaikuttavat ruoan tuotantoon, luonnonvarojen käyttöön ja kansanterveyteen (Schneider ym., 2023).

Kohti yhteistä observatoriota

Raportti tarkastelee useita olemassa olevia observatorioita, joista merkittävimpiä ovat EU Food System Monitoring Dashboard (Joint Research Centre, JRC) ja Food Systems Countdown to 2030 Initiative (FSCI). JRC:n kehittämä tietokanta kokoaa tietoa EU:n ruokajärjestelmien sosiaalisesta, taloudellisesta ja ekologisesta kestävyydestä, kun taas FSCI tarjoaa maailmanlaajuisen näkymän ruokajärjestelmien kehitykseen YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti. Näitä täydentävät muun muassa Cities2030 Observatory, joka keskittyy kaupunkialueiden ruokajärjestelmiin ja alueellisiin datapohjiin. Yksikään nykyinen alusta ei kuitenkaan kata koko ruokajärjestelmää tai tue riittävästi vuorovaikutteista mallintamista ja ennakointia, mikä on keskeistä systeemisen muutoksen ymmärtämisessä.

Raportin mukaan tulevan Food Systems Observatoryn tulisi nojata monitieteelliseen ja avoimeen tietopohjaan, joka kokoaa yhteen tuotannon, jakelun, kulutuksen, terveyden, ympäristön ja sosiaalisten vaikutusten tietoja. Yhteiset, harmonisoidut mittarit mahdollistaisivat vertailun jäsenvaltioiden välillä ja tukisivat EU:n politiikkatoimia. Samalla observatorion tulisi toimia ennakoivana järjestelmänä, joka auttaa tunnistamaan ruokajärjestelmän vipupisteitä eli kohtia, joissa pienillä muutoksilla voidaan saavuttaa suuria vaikutuksia (Meadows, 1999). Erityisen tärkeää on, että observatorio huomioi ruokajärjestelmän sosiaalisia ulottuvuuksia, erityisesti ruokaturvaa, oikeudenmukaisuutta ja terveyttä, jotka ovat jääneet perinteisen ympäristö- ja talousraportoinnin varjoon.

FOODPathS-hankkeen raportti osoittaa, että Euroopalla on jo olemassa tekninen ja institutionaalinen perusta yhteisen observatorion rakentamiselle. Se voisi toimia ruokapolitiikan tiedollisena selkärankana samalla tavoin kuin Euroopan ympäristöviraston EEA-observatoriot tukevat ympäristöpolitiikkaa. Näin luotaisiin läpinäkyvä ja oppiva ruokajärjestelmä, joka edistäisi siirtymää kohti terveellistä, oikeudenmukaista ja ilmastoneutraalia ruokaa kaikissa jäsenvaltioissa.

Artikkeli on kirjoitettu osana Euroopan Unionin rahoittamia FOODPathS (Co-creating the prototype ‘Safe and Sustainable FOOD Systems PArTnersHip’) -projektia.

Terhi Junkkari
ETT, tutkijayliopettaja, projektipäällikkö FOODPathS (GA N°101059497) -projekti
ORCID 0000-0001-8816-7312
SEAMK

Lähteet

Baldock, D., & Hart, K. (2021). *Pathways towards a legislative framework for sustainable foodsystems in the EU.* Institute for European Environmental Policy (IEEP). https://ieep.eu/wp-content/uploads/2022/12/Sustainable-food-systems-report_IEEP_October-2021.pdf

European Commission. (2020). *A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally friendly food system* (Action Plan PDF). https://food.ec.europa.eu/system/files/2020-05/f2f_action-plan_2020_strategy-info_en.pdf

Halberg, N., Reis, S., & de Vries, H. (2025). *Functioning food system approaches & observatory*. FOODPathS-hanke, Grant Agreement 101059497. https://zenodo.org/records/15591664

Meadows, D. H. (2008). *Thinking in systems: A primer* (D. Wright, Ed.). Chelsea Green Publishing.

Schneider, K. R., Fanzo, J., Haddad, L., Herrero, M., Rosero Moncayo, J., Herforth, A., Remans, R., Guarin, A., Resnick, D., Covic, N., Béné, C., Cattaneo, A., Aburto, N., Ambikapathi, R., Aytekin, D., Barquera, S., Battersby, J., Beal, T., Molina, P. B., … Wiebe, K. (2023). The state of food systems worldwide in the countdown to 2030.*Nature Food, 4*(12), 1090–1110. https://doi.org/10.1038/s43016-023-00885-9